

ՆԵՐՔՏԱՍՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է 6 Արծաթ Մեդիաիտ.
Վեցամսեայ 3 1/4
Մեկ ծանուցումը տողին 2 դուրուշ է
Ստորագրութիւնները կանխիկ են:
տորագրութիւնները ամեն ամսոյ 4ին եւ
15ին կըսկսին :

Դուրս երբայիք լրագիրներուն համարում
ծախքը առնողին վրայէ:
Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կամ որ եւ
իցե գրութիւն եւրագրին պիտի ուղ-
ղուի. եւ ասոնց համարում ծախքը խըր-
կողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 11 ՅՈՒՆԻՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Քօրէնհակ 13 յուլիս .

« Կառավարութեան նոր պաշտօնեայ-
ները կազմուեցան : »

Սեպտեմբեր 14 յուլիս .

« Տանխմբայի կառավարութիւնը
հաշտութիւն ընելու համար զինուորացի
կը խնդրէ : »

Սեպտեմբեր 14 յուլիս .

« Եւստրոփ-Քրուստիցի Սիւլէթ կղզին
զրաւեցին : »

« Սէս պաշտօնական լրագիրը կրտէ թէ
մինչեւ որ ամբողջ Շէքվիկ չբաժնուի եւ
անկախ չըլլայ փառապաշտութիւնն անկարելի է : »

« Օրնադարարն հաստատուն հիմեր
կը պահանջէ : »

Սեպտեմբեր 15 յուլիս .

« Բուզա պէյ յատուկ յայտարա-
րութեամբ միջնա Ս. Պօլս քաղաքում
ընդունելու արդիւնքը կը ծանուցանէ .
միանգամայն Սոլթ-Ս. արաքիսի շնոր-
հակաբանութիւնը կը յայտնէ Օսմանեան կող-
մէր անհրաժեշտ կառավարութիւնն եւ երաշխա-
ւոր տերութիւններէն . և պաշտօնական
կերպով կը ծանուցանէ թէ մայիս 2ին
Սոլթ-Ս. արաքիսի ժողովրդեան ընդհա-
նուր քուէրով հաստատուած անօրէնու-
թիւնները քանի մը թիւով փոփոխու-
թիւններով ընդունուած են : »

Սեպտեմբեր 17 յուլիս .

« Եւր Սահմանադրութեան հրատարա-
կութիւնը բոլոր երկրին մէջ լաւ ընդու-
նելութիւն գտաւ : »

Փարիզ 16 յուլիս .

« Սեպտեմբեր 16 յուլիս .
մը կը ծանուցանէ թէ թշնամութիւնն
ընդհատուած է . մինչեւ ամսոյ վերջը . և
խաղաղութեան հիմերն ու զինադադարը
որոշելու համար անմիջապէս Սեպտեմբերի
մէջ բանակցութիւններ պիտի սկսին : »

Սեպտեմբեր 17 յուլիս .

« Եւստրոփ և Քրուստի մինչեւ յու-
լիս վերջը Տանխմբայի դէմ թշնամու-
թիւնները զարկեցնելու հաւանութիւն
տուին : »

« Տանխմբայի կառավարութիւնն
հրաւիրուեցաւ որ անմիջապէս լիազոր
գնացան մը զիւր Սեպտեմբեր 16 յուլիս
առաջարկութիւններն ընելու : »

Սեպտեմբեր 20 յուլիս .

« Եւստրոփիցի Փօհր կղզին զրաւե-
ցին . Պ. Պիստիք . Քրուստիցի արտաքին
գործոց պաշտօնեան Սեպտեմբերի
ցաւ խաղաղութեան բանակցութիւններուն
մասնակցելու : »

« Պէշիկապի թաղաւորը Սեպտեմբերի
ուր կը գտնուի նաեւ Նաբիլի կողմը : »

ՊՐԻՄԱՆ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ

Լոնտոն 21 յուլիս

Օսմ. Բոսնիայէ 50 1/4 50 1/2

Օսմ. Բոսնիայէ 48 5/8 71 1/4 72 1/4

Օսմ. Բոսնիայէ 1862 69 3/4 70 1/4

Փարիզ 20 յուլիս

Օսմ. Բոսնիայէ 50 1/4 50 1/8

Օսմ. Բոսնիայէ 1863 54 1/4 25

Օսմ. Պանքա 70 5/8

Տանխմբայի վերջապէս համարուեցաւ,
որ օտար տերութիւններէ՝ մանաւանդ
Նապոլեոն օգնութեան յոյս չկայ իրեն
համար Նապոլեոն խորհրդարանին մէջ եղած
վերջին յայտարարութիւնները . և զրոյս
ամենայնիւ խաղաղական քաղաքականութեան
յաղթանակին իր անկախութեանը ունայ-
նութեանը վրայ ելլէ քիչ մը տարակոյս
կար՝ զայն ալ փառապաշտելու . ուստի Տան-
խմբայի թաղաւորը լաւ համարեց ուղ-
ղակի իր ոտններուն դիմել . անոնց հետ
իրաւախօս ըլլալ . և իր կիսաւեր տերու-
թեան մնացորդը փրկել :

Սեպտեմբերի մէջ գեաւաճապատութիւն
ներն արդէն սկսած են . բայց հաշտու-
թեան հիմերը որոշուած են թէ չեն տա-
կաւին լուր մը չկայ . Սա միայն ստորգ է
որ Շէքվիկ չօլթեյի դքսութիւնն
ամբողջ կորսուած է Տանխմբայի հա-
մար :

Լուր մը կայ թէ Տանխմբայի Գեր-
մանական դաշնակցութեան անդամ ըլլա-
լու առաջարկութիւնն ընելու է կամ պիտի
ընէ երկր . Ես լուրը՝ եթէ ստորգ է .
ինչպիսիք ուրիշ կերպարանք կրնայ առնու-
լ . և այն ժամանակ Նապոլեոն Պապի
և Ռուսիա չեն կրնար անտարբեր աչք
կախել գերմանական դաշնակցութեան այս
նոր եկամուտը . որ կրնայ մեծապէս նպաս-
տել անոր ծախքին և յամբարայն գորու-
թեան ընդարձակելուն :

Սիւս կողմանէ Քրուստիցի և Եւստ-
րիցի կառավարութիւնները տարբեր դի-
մումներ ունին Շէքվիկ-Չօլթեյի վր-
այ . Եւստրիա Վիլհելմի Կայսրի դուք-
սին կողմը բռնած է . իսկ Քրուստի Օւ-
տենպուրիի դուքսն յառաջ կը ընէ . ու
լուրն հետ երկրպիսին փոխանակութեանց
զարման խորհուրդներն ունի կրնան :

Ես զընդհանրութեան ինչ արժէք ունե-
նայը՝ գեաւաճապատութեանց ընթացքէն
կրնայ հասկցուիլ :

Վերելիկայէն եկած վերջին լուրերը
ձախորդ են հիւսիսայնոց համար :

Եստրիա Պիստիք գործադրողը՝ որ հա-
րաւայնոց Ուիլհելմի մայրաքաղաքին մօտե-
ցած էր . քանի մը անգամ իրենց եւ
ունեւ քաղաքները հարկաբարութեան է . և
հիմա Ուիլհելմն առնելէ յոյսը կորե-
լով . հարաւայնոց Քեդերսպուրի քաղաքը
պաշարել կուզէ եղբւր . որ Ուիլհելմի բա-
նային կը համարուի :

Եթէ հիւսիսայնոց այս վերջին ծիւն
ալ իր գերեւ ենէ . ինչպէս որ շատ հա-
ւանական է . հարաւայնները նուաճելու
յոյսերն ի սպառ կը կորնչեն . և ալ այնու-
հետեւ զենքերը վար դնելէ և անոնց հետ
իրաւախօս ըլլալէ դատ ուրիշ ընելիքն
չմնար :

Ռուսի երեւոյթին նայելով՝ Վերելիկայի
պատերազմին վախճանը շատ հեռու չմը-
լի :

Նեպոլեոն եկած լուրերէն կի-
մաններ թէ Պապիցի իշխանութեան
դէմ ապստամբող արաք ցեղին ամբող-
ջապէս նուաճուելու են . Պիլիթա ըստած
ապստամբ ցեղը չորս կողմանէ պաշարուե-
լով ու ներքին իշխանով՝ անձնատուր եղեր է .
Պապիկայից չորս հազար մարդ գերի
բռներ են այս կուսին մէջ . որ կրնայ ըս-
ել թէ Վերելիկ եղած զինուորական
գործողութեանց ամենէն արագն և ամե-
նէն կորուսին էր :

Հաւատարմա՝ մնացող ընկերները՝ որ
գաղչական դիշտին ներքեւ պատերազ-
մեցան . բաւական աւար աւեր են ապր-
աւաններէն . Եւստրիա ցեղերը չեն
հարկաւ երեսփոխան Տօլ գործադիրները
կեր են հնազանդութիւն մատուցանելու :

Նեպոլեոն լրագրաց գրածին նայելով .
պապստաբաց զինուորները Սէն-Կալ պիտի
աքսորուին . և ապստամբող ցեղերուն զեն-
քերն առնուելէ գաւառապատեր ծախուց
համար ալ առելը մը պիտի դուրս վրանին :

Նեպոլեոն ուրիշ գաւառացի վիճակն
ըստ ամենայնի լաւ է :

Օտենպուրի գրուած նամակ մը կը ծա-
նուցանէ թէ Պապիստիքի միջոց Ռուսիոյ
կառավարութեան հետ ըրած զաշնայն
հակառակ իր երկիրը մանող Ռուս և
ուրիշ օտարազգի ճանքորդներ բռնել
բանտարկիւրուն համար . Ռուսիոյ կառա-
վարութիւնը որոշեր է որ Պապիստիքի փա-
ճառականներուն թոյլ չտուի Ռուսիոյ
որ և է քաղաքները՝ մանաւանդ Նիսի
Նապոլեոնի կողմէն մնալու մինչեւ որ է միջոց Ռու-
սիոյ կառավարութեան առաջարկութիւն
ներն ընդունին և իրենց դնեն :

ՆԵՐՔՏԱՍՍ ԼՈՒՐԵՐ

Օսմանեան Սեպտեմբերի կայսերաց
փառքին սովորութեան համեմատ՝ որոնք
ամեն տաճարական տարեգրութեան Ք. Գրու-
պաշտօնական այցելութիւն մը ընելով .
նախընթաց տարուան մէջ Ք. Գրան ը-
րած ընդհանուր անօրէնութեանց և ամեն
տեսակ բարեկարգութեանց տեղեկագրին
ընթերցումը կը լսեն . նոյն սովորութեան
համեմատ օգոստոսիս Նիքիակայը եր-
կուշարթի օրը Ք. Գրու-ը երթալով . տե-
րութեան բոլոր բարձրաստիճան նախա-
րարաց և պաշտօնատարաց մասնաւոր պա-
հի մը մէջ ըստ սովորութեան ընդու-
նելութիւն ընելէ ետեւ . նախընթաց
տարւոյն մէջ Նապոլեոնի բարձրա-
գոյն ատենին ըրած գործողութեանց և
բարեկարգութեանց տեղեկագրը մօտիկ ը-
նելու բարեհաճեցաւ :

Բորթու կալի թաղաւորը մայրաքա-
ղաքի մէջ իրեն յատուկ չկարգելով . այս
պաշտօնը Խալիկի գեսպանին յանձնեց :

Կայսերական հրամանաւ՝

Հաշտակարութեան ատենին առա-
ջին քարտուղար Քիլիս Եֆենտին Բարձր
փոխարքային քարտուղարի օգնական ան-
ւանեցաւ :

Բարձր . փոխարքայի քարտուղարի

օգնական Սեպտեմբերի պէյ ի հաշտակարու-
թեան ատենին առաջին քարտուղար ան-
ւանեցաւ :

Երբեմնի գեղադրած (եճաճի պաշին)
Սեպտեմբերի փոշան կայսերական դե-
վարանին անօրէն անուանեցաւ :

Տերութեան բարձրագոյն ատենին ան-
դամ Սեպտեմբերի Եֆենտին Տալի
նաղբի անուանեցաւ :

Սեպտեմբերի փաշան . Վիլի
պէյը . նախորդ Տալի նաղբի Սեպտեմ-
բեր Եֆենտին . Պէսիմ պէյը և Խայ-
րուլահ Եֆենտին տերութեան բարձրա-
գոյն ատենին անդամ անուանեցան :

Լաղիկայի գալմադամ Խալիստէր պէ-
յը Չորաբի գալմադամ անուանեցաւ :

Պիլիթի գալմադամ Եւստրիա Հա-
լիմ Եֆենտին Գալանի գալմադամ ան-
ւանեցաւ :

Չէշպի բաղարի նահանգին միւսիկ
Հալի Սեպտեմբերի փաշան գալմա-
դամ անուանեցաւ :

Բեքրապուրիէն եկած հեռագրաւու-
րեր կը ծանուցանեն թէ Նիսիակայի զօ-
րապետը՝ որ օգոստոսիս Կայսեր գա-
հակարութիւնը շնորհաւորելու համար
Ռուսիոյ կառավարութեան կողմանէ մայ-
րաքաղաքը զրկուած և առաջին կարգի
Սեպտեմբերի պատուանշան ընդունած էր .
Ս. Պօլս քաղաքը գեաւաճապատութեան
նշաններն է :

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Թէպէտ և յունիս 26 ին գումար-
ւած Բեքրապուրի ժողովոյ որոշման հա-
մեմատ Քաղաքական ժողովոյ վեց անդա-
մաց ընտրութեան համար քուէարկու-
թիւնն եղաւ . բայց ըստ որում ինչպէս
յայտնի է . քննիչ յանձնաժողովը քուէ-
համարի որոշ արդիւնք մը ցոյց տուած
չէր՝ տրուած քուէից մէկ մասը Քաղա-
քական ժողովոյ ամբողջապէս նորոգումը
պահանջելուն համար . և ըստ որում Քա-
ղաքական ժողովոյ մնացորդ անդամներն
ալ հետզհետեւ հրաժարելով՝ այս միջո-
ցիս Քաղաքական ժողովը գրեթէ զիս-
վին լուծուած է . Սիրաքան Պապիստիք
Հայրը Սահմանադրութեան 62րդ յօդ-
ւածին համեմատ Սրտական ժողովին հա-
մահաճութեամբ Բեքրապուրի ժողով
գումարելու հարկ տեսաւ . որպէս զի Քա-
ղաքական ժողովին վերախաղաղութեան վե-
րայ պէտք եղած անօրէնութիւնն ըլլայ :

Հեռաւար ազգային բոլոր երես-
փոխանք հրաւիրուած են որ յառաջիկայ
ուրբաթ օր՝ յունիս 17՝ ժամը 4ին Ս. Պա-
լիթի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին հրա-
մայնե ազգապարարա՝ սոյն ամենակարեւոր
խնդրոյն կարգադրութեանը համար :

11 յունիս 1864 .

Ի Պապիստիքարան Հայրոց

Ս. Պօլս :

Ինչպէս որ կը տեսնուի . Քաղաքական
ժողովը գրեթէ բոլորովին լուծուած վի-
ճակի մէջ ըլլալով . Բանապատիւ Սր-
բաղան Պապիստիք Հայրն ինչեւ ժո-
ղովոյն այս վիճակն ու վերջին քուէ-

արկութեան անորոշ արդիւնքն աղբային երեսփոխանութեան ուշադրութեանը կը ներկայացնէ, և պէտք եղած անմիջապէս անօրէնութիւնը կը խնդրէ:

Արեւմտեան մի վեր խնդիր մը կայ ծագած, որուն լուծման երկարին օր օրի մարերը յուզմանց ենթակայ ընելու վերայ է:

Խնդիրը կեդրոնական դանձապահ Մոմձեան Մկրտիչ աղային* վրայօք եւ դաժ ամբաստանութեանց հիմնաւոր կամ անհիմն ըլլալուն կը վերաբերի:

Խնդրես որ արդէն յայտնի է, Տեւոնեան խորհուրդին ամբաստանած էր զգանձապահը: Եթէ Տեւոնեան խորհուրդը արձանագրութիւնները չենք կրցած տեսնել, Քաղաքական Ժողովոյ արձանագրութիւնները կեցած են, որուն մէջ նոյն խի գանձապահն առ Քաղաքական Ժողովն առած բողոքարկով խնդրէր Տեւոնեան խորհուրդը մէկ քանի անգամոց կողմանէ ամբաստանելու կը համարի, ինչպէս որ լրագրոյ 645 թուոյն մէջ հրատարակեալ Քաղաքական Ժողովոյ արձանագրութիւնը կ'արտացոլանէ:

Արտադրող Հափաթիսի գրածին նայելով, Տեւոնեան խորհուրդը մէկ քանի անգամներն իրենց ամբաստանութիւնը ետ առնէր են: Բայց միւս կողմանէ Տեւոնեան խորհուրդը մէկ ուրիշ անգամը կը պնդէ երբ թէ ոչ միայն ինքը պատրաստ է հաստատելու թէ Տեւոնեան խորհուրդը պնդելով ամբաստանութեան մասնակից է, այլ նաեւ առանձին ինք կարող է մէկ քանորդի մէջ հաստատելու ամբաստանութեան ստուգութիւնը:

Եւս բողոք Տեւոնեան խորհուրդը անգամներն մէկն է երբ արտառ մենայնիւ չգիտենք ի՞նչ պատճառաւ մէկ քաւորդի մէջ տեսնուելը հաշիւը ցարդ չտեսնուիր ու արդիւնքը ժամ առաջ Հրատարակուիր, որպէսզի գայթակղեալ մարերը բռնակին:

Եւս փափուկ խնդրոյն մէջ Տեւոնեան խորհուրդին տարաձայն յայտարարութեանց քաւորդի մէջ տեսնուելը, ոչ ալ լաւ հետեւութիւն կրնայ ունենալ: Եւստասան ետը դեռ իր պաշտօնը կը շարունակէ եւ դրո՛ բայց ըստ օրինի, քանի որ պնդողը Ժողովական մ'է, և քանի որ Ժողովը պաշտօնական կերպով յայտարարութիւն ըրած է թէ եղած ամբաստանութիւնն անհիմն է, հաստատութիւնն իրաւունք չունի նա՛ր հաւատարմութեամբ ամբաստանութիւնն ստոյգ է, հետեւաբար իրաւունք չունի նա՛ր կարծելու թէ Աղբային գանձն անհաւատարիմ՝ ձեռքի մէջ է:

Միւս կողմանէ, եթէ եղած ամբաստանութիւնն անհիմն է, պէտք է՞ ժամ առաջ հրատարակել, որպէս զի գանձապահին պատիւը տարապարտ կասկածներու զոհ չըլլայ:

Խնդիրը խիստ փափուկ ըլլալով, հետեւութեանց վրայ խորհիւր կը թողուի որո՛ւ որ անի է:

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Աղբային Ս. Փրկչի հիւանդանոցի պատասխարկոյ ի նպատակ բարեպաշտ անձ մը Միւստեան մեծապատիւ Մկրտիչ աղայի ձեռամբ հինգ հազար դուրոշ յանձնեց աղբային Պատրիարքարանի: Եւս առաւանձեւն տուրքը, որ նուիրատուին ոգորմասկութեան և բարեպաշտութեան իրական նշան մ'է, աղբային շնորհակալութեան արձանի ըլլալուն՝ ի պաշտօնէ հրատարակել արժանի գտնուեցաւ յօրինակի պայման:

2 յուլիս 1864
Պատրիարքարանի Հայոց
Ս. Պօլոս

Մեր արդոյ ընթերցողը գիտեն տը:

* Այս անունով ուրիշ հանրաճանօթ երեսիկ անձ մ'ալ կայ, այն է Մեծ Նոր խանը սեղանաւոր միւծապատիւ Ն. Մոմձեան Մկրտիչ աղան, որուն հետ պէտք է չխօսել վերոյիշեալը:

դէն թէ Մշոյ Ս. Պատրիարքի հաշիւաւոր վանքին մէջ Պեր. Խրքմեան Մը կըսէր վարդապետի անունը ձեռօք հրատարակուած Արժուիկ Տարօնոյ անուն կիսամեայ փոքրիկ թերթին անցեալ նոյեմբեր ամսոյ 15էն ի վեր դադրած էր՝ վանքին առաջնորդարանը և տղարանը դոցաւրուն պատճառաւ:

Երկրորդութեամբ սրտի տեսանք որ Տարօնոյ Արժուիկն ամբողջ ձեռք մը ննջէ լէ ետեւ՝ փրկիկի պէս յարութիւն առնելով՝ տարւոյ մայիս 15էն դարձեալ հրատարակուել սկսած, և արդէն մինչև յունիս մէկ՝ երեք թիւն ալ հասած է:

Երբ թերթիւնը մէկուն մէջ Տարօնոյ և Ս. Պատրիարքի վանքին նոր կարգադրութիւնները վերնագրով յօդուած մը կայ, որուն մէջ կը կարդանք թէ Մշոյ և միանգամայն Բողոքոյ առաջնորդ Պեր. Երեմիա վարդապետն աղբային Արքուութեան կողմանէ առած հրահանգաց համեմատ՝ աղբային 23ին Մամիկնեան մեծաբոյ Ս. արքան աղայի և Մշոյ աղբայնի Ժողովոյ անդամոց հետ Ս. Պատրիարքի վանքը դադար, Արքութեան ուրոգմանն յայտնել, դոցուած առաջնորդարանն ու տղարանը բացել, նոր պաշտօնակցներ որոշել, Տեւոնեան Ժողով մը կազմել և ամեն բան կարգի գրել են:

Հայկին Պարահատին յունիս 27 թուով Ս. Պատրիարք Տօր ուղարկած տեղեկագրէ մը կ'ընթանք, թէ վիճակին նորոնորդ առաջնորդ Արժանապատիւ Տ. Երբահամ Ծ. վարդապետը հոն հասնելէ ի վեր՝ աղբային Մամիկնեան Ժողովը յարձանգորդող գրիւծ առաջին հրահանգին անգիտել և ճշգիւ գործադրութեան հոգ տանելով՝ գաւառաւորութիւն քաղաքին մէջ ամենայն բարեկարգութեամբ թաղական խորհուրդ օրինաւոր ընտրութիւններն ընել է, և օգնական Ժողովոյ կողմանէ որոշուած երեք տեսուչներու հետ վիճակին 23ի չափի գիւղերը մի առ մի անձամբ այցելութեան եկել, և ամեն տեղ խաղաղութեամբ թաղական խորհուրդները կազմել ետեւ, վիճակին 1408 տունի չափ բնակաց աղբահամայն ալ ընելով օրինաւոր տեղեկագիր մը շինել և մայրաքաղաքս զրկել է, որպէս զի Բ. և Պ. հրահանգներն ալ ընդունելով ժամ ժամ առաջ անոնց դործադրութեանը ալ ձեռնարկէ:

Երբ. Երբահամ վարդապետին և գաւառապետի օգնական Ժողովին այս արձուքն և անձնուէր ծառայութիւնը ոչ նուազ պատիւ կը բերէ իրենց, և քաղաքոյ երբ որ Պարահատը Ժողովուրդը ալ իրենց հոգեւոր հովիւն աշուրջ խնամքով միշտ հանգիստ և միշտ զոհ պիտի ըլլան:

Արդէն գաւառները զրկուած Սահմանադրութեան հրահանգները գաւառներէն ոմանց մէջ անթերի և կատարեալ կերպով գործադրուած և տեղեկագրերն երաժ՝ և հեռագրեալե ալ դալու վրայ ըլլալով, կը յուսանք որ Պարահատին յանձնարարութեամբ միջոցաւ հեռագրեալ գանձը ալ կ'ստանանք և կը հրատարակել ի դոհութիւն աղբային:

Ներկիւնային կը գրեն թէ տեղւոյն Լուսաւորեան վարժարանը որ քանի մը տարիէ ի վեր այլ և այլ ձախող պատճառներով իժէ ոչ իսպառ լքեալ՝ գոնէ զոհաբուցիչ վիճակի մը մէջ էր դրուուել, ժամանակէ մ'ի վեր նորընտր թաղական խորհուրդ խնամքը դարձեալ բարեկարգութեան ճանքու մէջ մտնելով, ամսոյ 4ին շաբաթ օրը մասնաւոր քննութիւն մը, կիրակի օրն ալ Ս. Նիկիեցւոյ մէջ հրատարական քննութիւն և պարզեալութեան հանգէս մը կատարուել է ի ներկայութեան Բարաւտեան Երբ. Երբալէ վարդապետին և տեղւոյն ամեն կարգի համագործաց: Երկերեսաց տուած պատասխաններն ամենուն զոհութեան առիթ և միջանակաց արժանի ըլլալով, կը մնայ մեզ միայն ջանից յարա-

տեւութիւն մտքիւ թէ՛ պատուարժան թաղական խորհուրդ, թէ՛ հողաբարձութեան և թէ՛ անձնուէր դատաստաց, որպէս զի անցելոյն տխուր և մեղապարտ յիշատակութիւնն անգառնալի կերպով մոռցուի, և Ներկիւնային Հոյ մանկտին ալ մարդկութեան ամենապիտանի դիտելաց ուսումնէն զուրկ չմնայ:

Երկրորդութեամբ կը լսենք նաեւ տեղւոյն աղջկանց վարժարանին փոքր ի շատե բարեկարգութեան լուրն ալ: Յիշեալ Ժողովին անձնուէր դատաստաց արդոյ Պ. Տիգրան Սուրաբեանի ջանքով՝ աղջկերտուէր քիչ միջոցի մէջ զգալի յառաջ աղբիւթիւն ընել են, որուն ապացոյցն անցեալ շաբթու հրատարակու քննութեամբ մը տեսնուելով՝ ամեն ճշմարտութեամբս իրենց թերթիւնն առ իժ եւ գիր է:

Ներկիւնային Պարտիզի գիւղէն կը գրեն մեզ թէ տեղւոյն գաղտնի աշակերտներն ընկերութիւն մը հաստատել են, նպատակ ունենալով իրենց քանի մ'աղբային լրագիրը հայթայթել, և իրենց զբօսանոց ժամերն անոնց վերձանութեանը նուիրել, որպէս զի իրենց սովորած ուսմանցը հետ ուրիշ միջոց մ'ալ ունենան մարերնին մշակելու, ու խոտ ընելով որ զպրոցէն բաժնուելէ ետեւ ալ նոյն Ուսումնասիրական ընկերութիւնը կանգուն պահեն և աճեցնեն պիտանի գրքերով:

Եւսայի բարեկարգութեան ընկերութեան մը վրայ մեր կողմանէ գովեստ խօսիլն աւելորդ համարելով, կը մտախնդր միայն որ յարատեւութեամբ իր նպատակին հասնի և ուրիշ տեղերու ալ բարի օրինակ մ'ըլլայ:

Աւսարկոյ Թալատ գիւղէն յունիս 18 թուով գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ մեզ, թէ տեղւոյն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ վարժարանն արդիւնաւոր բարեկարգութեամբ շարունակելով, այս տարի ալ դարձեալ նորընտր դատաստու Աւսարեան Թալատ պատուելի աշխատութեամբ ու թալանեայ քննութիւն մը տուելով, ամենուն զոհութեան ու շնորհակալութեանը առիթ եղել է:

Բալուէն մայիս 20 թուով տեղւոյն քահանայից և բաղնիթի աղբայնոց ըստորադրութեամբ հետեւեալ նամակը կը գրեն մեզ հրատարակելու խնդրանք:

Շատ տարիներէ ի վեր՝ Բալուստեան հասարակութիւնին տղիտութեան աղջամղջին մէջ կոյր զիւրայն կը խաղաղեցնէ, և հետեւաբար Աստուածապաշտութեան անաղաղայն առկայեցալ մարելու վրայ է: Վասն զի չունինք անձնուէր հովիւ մը՝ որ գմեղաբար Բալուստեան խաղաղեցնող խնամքով խնամուէր Բալուստեան խաղաղեցնող բաժակէն մատուցուէր և աստուածապաշտութեան լուսոյն առաջնորդէր:

Խի հիմա բերկրութեամբ կը հրատարակենք... Թերթիկ մէկ անկիւնն ստորագործ մեր հայրենասէր առաջնորդ շնորհաբար Սարգիս վարդապետին յիշատակաց արժանի մէկ անձնուէրութիւնը: Ըստ որում այս դաւուն ժամանակին մէջ ինչպէս որ իւրեքականիս բարեկարգեցնելու համար ամեն ջանք եւ անձնուէրութիւն չկենայ, և շատ օգտակար արդարեւ ընել վայելցիւնք եւ կը վայելցնէ, ու պէս բարոյականիտ ալ զարգացնելու համար ի վաղուց ունեցած եռանդն ունին և աշխուրջ անդու հակողութիւնը դործադրելով, վերջապէս իր բարի նպատակը բարեբաղնութիւնը վարձատրել 1864 մայիս 1ին՝ քաղաքի Ս. Լուսաւորիկ եկեղեցւոյն մէջ վերահաստատուելով Վերստիպան անհետացեալ վարժարանը, որ աղբին բարոյական բարեաւճման եւ նիւթական լաւութեան արուստին եւ կարգապահ է:

Յիշեալ գաղտնի հայկաբանութեան, թուաբանութեան և աշխարհագրութեան դատաստու կարգեց Հայապոլի Պ. Անդրեան ուսումնական պատուելին, և անոր պաշտօնը թիւեցնելու համար ուրիշ երկտարար մ'ալ օգնական որուեցաւ, որ տղայոց օրինաւոր կառավարութեամբ, դատարարական եւ հասարակ ընթերցանութեան դասուն պարայի, Բայց սրովնուեալ ասոնց ծախուց թաղի աղբատուութիւնը չէր կրնար արժանապէս

պատասխանել, եւ մեծագոյն գումար մը կը պահէր, զայն ալ իւր անձնականէն շնորհեց Առաջնորդ հայր սուրբն: Չանց կընեւք հոս յիշել վիճակիս դիւրօրէից մէջ բացած զղբաբոցն ըստ ըրած նիւթական ձեռնառութիւնն ենք:

Ուստի այս մեր հայրենասէր առաջնորդին բարեկարգութեան զիտաւորութիւններն, որ հետզհետէ ընելիք մեծամեծ բարեգործութիւններն ալ գոշակեղ կուտան, զմեզ ըստ ամենայնի երախտապարտ կացուցանելով, չենք կրնար մեկ իցէ եղանակաւ շատանալ: Վասն զի իր բարեգործութիւնները զինքը գովութեան արժանի կը հանդիսացնեն: Բայց ասկայն գոնէ անժխտելի պարտաւորութիւն մը կատարած ըլլալու համար, մեր խորին շնորհակալութիւնը հրատարակու կը յայտնենք՝ անձերնիս յաւատ երախտապարտ ճանչելով:

Մնամք ևւ այն:
(Սարգիս-Բալուստեան):

ՆԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յայտնի է որ ժամանակէ մ'ի վեր Իւսկիւտարի Հայոց գերեզմանատան մէկ մասին վրայօք հայոց և յունաց մէջ սեփականութեան վէճ մը ծագած և ցարդ լուծուի մ'առած է: Եւս վէճն այս շաբթու դժբաղդ դէպքի մ'առիթ եղաւ հետեւեալ պարագաներով:

Չորեքշաբթի օրը նոյն գերեզմանատան վէճի նիւթ եղած կողմը փոքրիկ հայ տղեկ մը թաղուելով, նոյն գիշերը քանի մը յոյն սրիկաներ գերեզմանը բացել և տղեկին մարմինը հանելով տարեր գերեզմանատան վարի ծայրը հայոց սրճարանին դուռը ձգել են:

Եւս ամբարիշտ գործին հեղինակները թէ և նոյն միջոցին բռնուել են, բայց եղելութեան լուրը տարածուելով բազմաթիւ հայազգիք գերեզմանատան մէջ հաւաքուել և արդարութիւն ու իրաւունք պահանջելու եկել են, այնպէս որ հինգ շաբթի օրը ոստիկանութեան պաշտօնէան բաղնիքին գնդաւորներով փութացել յիշեալ գերեզմանատանը դասեր է տղանուն: Բայց հայերը չեն ուղեր տղան թաղել, նախ ոճրագործներուն պատժուել խնդրելով:

Եւս լուրը Բնապատիւ Ս. Պատրիարք Հայրն իմանալով, փութացել դէր: Երեսէ եկալիպոստ և ուրիշ քանի մը եկեղեցականներ զոհել է, յետոյ՝ անձամբ ինքն երթալով ամբոյն համոզել և վերջապէս երէկ առաւ տղեկին մարմինը վերստին նոյն տեղը թաղուել է:

Ար յուսանք որ Բնապատիւ Ս. Պատրիարք Հայրն այսպիսի անկարգութեանց ի պատու առ աջքն առնելու համար յիշեալ գերեզմանատան վէճին ժամ առաջ լուծումը կը խնդրէ կայսերական բարեխնամ և արդարաւոր կառավարութեանէն:

Վարդէն յուլիս 2 թուով Բալուստեան Օրիւն լրագրին գրուած նամակի մը մէջ կը կարդանք, թէ Օւլթիւնի դուռնուրն քննութեանը համար այն կողմը զրկուած յանձնաժողովը երկու ամիս չափ ճանորդութիւն ընելէ ետեւ դարձեալ հոն հասել է: 1861 ի դէպքերուն մէջ Օւլթիւնեաց եղած վնասը մանրախաւիւն քննուելով՝ 200 հազար դուրոշ հասել է, թէ և նախ երկու միլիոն հաշիւ եղած էր:

Վարդիական Պրանս լրագրին մէջ հետեւեալ կը կարդանք:

«Տաճկաստանի մէջ վարչական և եւրոպական բարեկարգութիւններ միայն չեն որ կը կատարուին: Եւս մասն Երբ. նախկին լուսաւորեալ և հզօր իրաւունստն արհեստներն ու դիտութիւններն ալ նշանաւոր յառաջադիմութիւններ կը նեն: Եւսպէս, դեռ վերջին ժամանակներս, Պալեան Սարգիս Եֆենանի վեհապառ Սուլթանին ճարտարապետը՝ նոր գրութեամբ թաւադրական մեքենայ մը հնարեց, որ ըստ մեզ՝ թէ՛ ինչպիսիութեան և թէ՛ ամբարիշտան կողմանէ պէտք է զած երաշխաւորութիւնները կ'ընծայէ:

Այս մեքենան անբիշ շարժիչներու նայելով խիստ քիչ տեղ կը գտնուէ, և նոյն արդիւնքը կուտայ արագութեան և մասնաւորապէս արդիւնքը քիչ ծախքի կողմանէ։ Փորձի համար փոքր շարժիչ մը շինուեցաւ ի Փարիզ, և մենք ինքնին տեսանք անոր Ան գետին մէջ պարտիք ուրիշ շարժիչներու արագութեամբ։ Նորոգող օգնական միտք ունի իր նոր գըրութիւնը Վաղդիոյ գիտութեանց ձեռնարանին քննութեամբ յանձնելու։ Ահա, քննչէս որ կը տեսնանք, Տաճկաստան մէջ ծախքը կը յաւաքուի։ և այն գիւտը որուն վաղով համառօտութիւն մը կը տեսնանք, իրարեւելքէն կը բերէ այժմեան ինքնակալին թագաւորութեանը, և կը ցուցնէ որ իր հպարտաց մէջ աշխարհին ամենէն քաղաքակրթեալ ազգաց պէս հանձնարել մարդիկ կը դնուին։

—Ապրիլին յունիս 13-րդ օրը մայրաքաղաքիս Վուսթի տ'Օուսի լրագրին գրուած նամակի մը մէջ հետեւեալ կը կարգանք։

«Ձեռ կընար նամակ վերջացնել առանց երկու խօսք ընելու։ Իզմիլի մէջ արդող զբաղմունքեան վրայ որ իր պէտք մասնակցութեան անմեղ և ամենէն զեղեցիկ բաներու վրայ կը տարածէ։

«Ձեռ գիտեր թէ Պօղոս էֆէնտին հասարակութեան համարութիւնը հաւանքներէ կուզէ։ Վաստակաւորութեան վերաբերեալ նախակրթական դրուածքներ երկար ժամանակ քովը կը պահէ քննելու նայելու համար որ բարոյական հակառակքան մը չարարուանին։

«Բողոքներ կան ընդ հասակի թէ, տասնի երկուսն քերականութեան մէջ ջէն Էֆէն բոլոր պիտի աւրէ, Էֆէն բոլոր պիտի պահէ և հասարակութեան պիտի արտաքէ։ Վասնի մ'որէ ի վեր զայրապին բռնութիւն մը կը բանեցնէ Էֆէն անուն հայ լրագրին գէտ, որուն հարկ կը թուի թէ ապրութիւն կը պատճառէ իրեն։

«Օտաղիկ խաբարիւր Ալիքթոր Զիւլիլի ընտիր տաղերէն մէկը հայերէն ոտանաւորի թարգմանած ըլլալով, Պօղոս էֆէնտին զանի պատճելու համար Օտաղիկ քանի մ'որ կը գաղթեցնէ։ Սակայն Պօղոս էֆէնտին հայ է, և եթէ իր մայրենի լեզուին տէր է, այս բանի համար զայն հարձակն արդարութիւն չէ։ Արարեմ թէ Օտաղիկ վերջին թիւը 1 ամարթիկն Էֆէնտին անուն տալին մէկ թարգմանութիւնը պիտի հըրտաւարէր, բայց Պօղոս էֆէնտին զայն ալ արդեւոր ուզէր է իր ճարտար թարգմանիչ զիւլիլի զայն զխտաւար և յօշոտեալ։

«Արարեմ այս ընթացքը չտրի անցուցնել է։ Այն պաշտօնատուր ուսկից այս քննիչը կ'ստուգուի ունի մեծ մարդասիրութիւն մ'ընտը կըլայ եթէ անոր եռանդը չտիւտարէ։ Եւ անոր կրտսեր քաղաքակրթութիւնը ընտը ըլլալու համար։

—Անցեալ հինգշաբթի օրը Վասթի փաշա հրէհ Զ պատահեցաւ, որուն մէջ 35—40 տուն և խանութ մեկիւր ըլլալէ զատ մարդ մ'ալ կ'եմարը կորսնցուց։

Սերաստոյն խառնուր անուն հայ մը իր բարեկամներէն մէկուն հետ տեսակցելու գացած էր այն տունը ուսկից կը բախը երաւ։ Արեւի թէ խեղճ է կըլլեր փախել հանկէ, որովհետեւ հետեւեալ օրը մարմինը փրտաւորութեան տակէն դնուեցաւ բոլորովն անուշ գարձած։

—Անցեալ չորեքշաբթի օրը Պէշիկ թաշ նաւամատոյցը տաճիկ տղայ մը ծովը մանկելով խողովեցաւ։

Արեւ տաճիկ տղայ մ'ալ որ Տրապիզոնէն եկած էր Սահեմայն մօտ նոյն պէս խողովեցաւ։

—Արաբիկիւրիներն անուր լուրեր կը հաղորդեն մեզ։

Բաղմամբիւ աւաղակաց խուճիկը ալ մեն կողմ տարածուած երկրորդութեան և վաճառականութեան փնտս կըլաւ պատճառ, ըստ որում խողիկի գնելու ժամանակ ըլլալով այն կողմերը վաճառականներ կը յաճախեն, որոնք ապահովութեան

նէ դուրի են, և երկրորդ ժողովուրդն ալ չարագործաց վնասներէն արտաւոր համար հոն ձգելով երեսի վրայ թողու տախտակներ են։

Անցեալ շաբթու Արաբիկի շրջակայ գեղերէն Արեւիկէ ըստած հայաբնակ գիւղը ցերեկ տուն խուճի մ'աւաղակ երթալով անմիջապէս Օսթրա անուն հայուն մը տունը մտեր և կինը բռնելով խաշտան գեր են, ստեղծելով վրայ տարած ձէթ թափել և քանի մը տեղացի ալ վիրտ օրեր են, որպէս զի պահած ստակներն հանել իրենց յանձնէ։

Ինքզինքն չկրնար զիմանալ ստիպւել է տանը մէջ դնուած թանկագին նիւթերը 20—25 հազար լուրուշի արժողութեամբ չարագործաց ձեռքը յանձնելու։ Բրաղիներէն հայ կին մ'այս անցքը խոր և պաշարով փախչել սկսեր է, բայց աւաղակները կ'ապրի գիտակով մ'անոր ձայնն ալ կարեր և յանդուգն լրութեամբ գիւղին մէջէն արձակ համարձակ անցեր լուր քաշուեր են։

Արաբիկի կառավարիչ Ա սեմ Մաշուք փաշան այս անցքը լսելով անմիջապէս խուճի մը ոստիկանութեան ցնւոր զօրքեր է Արաբի, որպէս զի չարագործները ձեռք անցուցնէ, բայց զժամը դարար զիւրեան գիտակները զանոնք բռնելու անձեռնհաս ըլլալէ զատ, դաշտ անգիւրիկներ կեր ու խուճի ետեւ ինկեր, և ըսած ծախքներուն տասնէն մէկը հաղիւ կը վճարեն եղեր։ և որպէս զի զանգառ մը չպատահի, ըսած անձուն հատուցութեան համար բռնի ստորագրութիւն կ'առնեն եղեր խեղճ գիւղացիներէն։

Այսպիսի վատ գործեր հայաբնակ կառավարութեան արդարաւոր կամայք բոլորովն հակառակ ըլլալով, քաջայայտ են որ գաւառին կառավարիչ Ա սեմ Մաշուք փաշային տալարձութեան չեն վերաբեր, և ժամ առաջ ազգու միջոցներ ի գործ դրուելով այս չարեաց և անկարգութեանց առաջը կ'առնուի։

—Սամուռնի և Ալեքսանդրի գրուած նամակներ խիստ տխուր լուրեր կը հաղորդեն Չեքէզ զաղթականներուն վերայ, որոց մէջ ալ և այլ տարափոխիկ հիւանդութիւններ ծարակելով մահաւանդ Սամուռնի մէջ շատեր կը մեռնեն եղեր։

Ալեքսանդրի գրուած նամակի մէջ կը կարգանք թէ հոն զօրուած իշտակներն են չորս օրուան մէջ 200ի մօտ անձինք մեռեր են, և որովհետեւ խեղճներ լիշեալ քաղաքէն ելնելով ներքին դաւանները բնակելու գաղթել են, 200ի չափ անձինք ալ ծանրան մեռեր են։

—Սոմթարէն յունիս 28-րդ օրը գրուած նամակ մը կը ծանուցանէ թէ նախնիք այս քաղաքի թիւ 10-րդ օրը Սոմթարի մէջ այնպիսի սատակ անձրեւ մը տեղացեր է, որ ահապէս հեղեղներ կ'ենելով քաղաքին նորաշէն պարիսպն և ուստայ հիւղատու տարանին շրջապատ որմերը փլուզուելէ զատ, քաղաքին մէջ եկեղեցւոյ մը շինութեան համար պատրաստուած մեծամեծ քարերն և շրջակայ բնակներուն վրայ դնուած ու խորհրդի այգէն և վեց օթին հատ կողքերը տարել է։ Այսինքն հոն հեղեղին մէկ ձիւղն ալ քաղաքին սակերիներու շուկան մանկելով, փայտաշէն կարասիներն աւաղով լեցուցեր է, այնպէս որ տեղացի բնակիչներն այսպիսի տարօրինակ դէպք մը տեսած չըլլալովն ահա ու տարտակ մէջ ինկեր են։

—Թրիքիտէն կը գրեն թէ Հնդկաստանէն եկած վերջին թիւ 10-րդ շաբթու լուր բերեր է թէ Պաթմա կղզւոյ մէջ քրիստոնէ երեւան եկեր է։

—Վաղդիկիւր լրագրի մը մէջ հետեւեալ կը կարգանք։

«Թէ որ զիւրաղին օգտաւ մ'առնէ նալ կուզէ, ինը ցորենաչափ քափուր (քեաֆիլի) նոյնպիսի ալ աղբորակ (կեօհէրիլ) և նոյնպիսի ալ անուշադրի ալ (սէլ ամենիւր) առ և 18 ամսիման գլուղիկն ուղիկ (սփիլիկ) մէջ զատ զատ լուծէ և որպէս զի քափուր շուտով լուծէ

ծես, այն փոքրիկ ամանը՝ օրուն մէջ դըրած և քափուր և զինեւ ուղիկ, քիչ մը կրակի ցոյց տուր կամ առք շուրի մէջ դիր։

Երբոր ամենն ալ լուծես, այս բաղադրութիւնը երկայն օրուան մը մէջ լրար խառնէ, օրուակին բերանը խցէ կրկէ և դէպի հիւսիսակողմը կ'ախէ։ Այս բաղադրութիւնն ամենայն ճշգրտութեամբ օգին փոփոխութիւնն իմաց կուտայ քեզի հեղեղեալ կերպով։ Թէ որ չիշին մէջէն հեղեղը յատիկ մնայ, օգին լուրութեանը նշան է։ Եթէ պրոքրի, անձրեւի նշան է։ Եթէ տակը սառի, նշան է թէ օդը պիտի ծանրանայ կամ սառի։ Եթէ հեղեղին մէջ սառածաձէ փոքր սառեր երևին, փոթորիկ կը ցուցնէ։ Իսկ եթէ խոշոր սառեր երևին, դոյ օդ կամ ձիւն կը գուշակէ։ Եթէ հեղեղին վրայ մանր թիւեր երևին՝ հովիւ իսկ փոքր կէտեր խոնաւ և ամպամած օդի նշան են։ Եթէ սառի հատեր հեղեղին երեսը երևան՝ կը ցուցնէ թէ օգին բարձրը հով պիտի ելնէ։ վերջապէս որչափ սառը վեր ելնէ, նոյնպիսի ցուրտ կըլլայ։

—Ա իրթեպէրիկի Արիստի թագաւորին մահն ու իր յաջորդին գահակալութիւնն արդէն ծանուցած ենք։ Ա լիւնանեալ թագաւորը կ'ախ մ'ըրած է որ իր բարոյական և բնական հանգամանայն ու բնաւորութեան ճշգրտութեամբ ըլլալէ զատ, օրինակ կամ խրատ ըլլալը կարեւոր ի մասնակցաւ պարտականութեան համար արժանի կը համարէր թարգմանել։

Ա լիւնանեալ թագաւորը 1844-ին իր մահաւոր խորհրդոյ նախագահին կըրեալ թիւթերու ծրար մը կուտայ, վրան ալ իր ձեռագրով հետեւեալ գրուած։

«Հանձնելի առ նախագահ արքունի մահաւոր խորհրդոյ որ մահուանէս ետեւ պիտի բացուի նոյն խորհրդոյ մէջ։»

Այս կըրեալ ծրարը նորապատի թագաւորին հրամանաւ յունիս 14-20-ին արքունական խորհրդոյ անունի մէջ բացուելով հետեւեալ կ'ախը ելաւ մէջէն։

«Գրեալ ի 20 ապրիլ 1844»

1. Երբոր հոգին մարմինէս բաժնուի, կուզեմ որ միայն ընտանիքս տեսնէ զիս, և թէ որ անոնք ուզեն, բժիշկներս և ամեն սպասաւորներն ալ կրնան անանկ զիս։

2. Թէ որ բժիշկները հարկաւոր դառնան, կրնան մարմինս ձգել։

3. Որովհետեւ բոլոր կ'անգիտան մէջաւանէն աւելի ինձի անհաճոյ եղած բանը արքունական արարողութիւններն ու սոփորութիւններն են, չեմ ցանկար ոչ հանդիսաւոր կերպով ի ցոյց ժողովրդեան դրուիլ, ոչ ալ մեծաշուք յուրապաւորութեամբ թաղուիլ։ Օրս ճանաչողներուն համար բնական բան մ'է այս իսկ հետաքրքիրները պէտք է ներեն ինձ որ զերեւելու արարողութիւններու հանդիսատես ըլլալէ կը զերեմ։

4. Պէտք է որ մարմինս զիւրուան լուսութեան մէջ պարտան դուրս հանուի, միայն պարտան քաղաքի և թիւնապահներէն մէկուն ուղեկցութեամբ։ ասոնց մէջ զատ անձնագահ զինուորներս պէտք է որ միշտ վերջին բնակարանն ընկերանան զիսկիս իրաւ վերջին նշան իրենց առ իս սիրոյն։

5. Երբ փոփոխութիւնը յուրապաւորութիւնս այնպէս մը կարգադրուի, որ արեւուն առաջին ճառագայթներուն ծագած ժամանակը Թիւնեպէրի հասնի, միայն մէկ թիւնապահ արձակելու բաւական է թաղման փախման խնայ տալու, և համառօտ աղօթք մը միայն ըսուի երբոր դաղապ զերեկման իջնէ։ Պուզեմ որ քանի մը տարի առաջ շինել տուած դամբանին մէջ հանգչեմ իմ հանգուցեալ Ստաւրինէ կողմիցիս քով, ինչպէս որ խոստուցեր էի իրեն։

6. Պուզեմ որ այսպիսի սուգը երեք ամիսն աւելի չտեւէ, և մահուան ժամէն սկսեալ տասն օր զանգալները չղարնուին, և դամբանական միայն եկեղեցւոյ մէջ կարգադրուի։

7. Նշանաւոր քրիստոնէի մը մահաւանք կը մեռնիմ։ Կը ներեմ բոլոր թիւնապահներուն, շնորհակալ կըլլամ ընտանիքէս իմ վրայ ունեցած խորին սիրոյն համար։ Երանապէս շնորհակալ կըլլամ քաղաքական և զինուորական ծառաներէս իրենց պարտուց կատարման և ինձ ցոյց տուած անձնուրութեանց համար։ Երանապէս քաղաքական և անգորութեանը համար։ Իմ Ա իրթեպէրիկի ամեն բանէ աւելի սիրեցի։ Կը մաղթեմ որ հայրենիքս յաւիտեան երջանիկ ըլլայ։»

ԿԻՅՅՈՒՄ

Իր օրին Արարչոյ նորմալ թագաւորը կ'ախին այս բովանդակութեան տեղեկանալով, կարելի եղածին չափ անոր ձրչելու գործադրութեանը հոգ տարեր է յուրապաւորութեան մասին։ բայց իր հպարտական նկատմամբ արժան դատեր է քիչ մը շեղել կառակին մէկ արամաղրութեան, հրամայելով որ իր հօր մարմինը յուրապաւորութեան առաջ արքունի պալատին մարմարեայ մեծ սրահին մէջ դրուի, որպէս զի ով որ սիրելի թագաւորի մը վերջին անգործը տեսնելու կը ցանկայ, կարենայ փափաքին հասնիլ։

—Քէնքինայի զինիկ կաղաւորիչ զօրութեամբ մօտ անանկերս առաւել հաստատուեցաւ իւր գործադրութեան անթիւ փորձերով։ ասոնցքը ասոր աղղեցութեան ներքեւ կը կենդանանայ, եւ կ'նստական շերտութիւնը մարտական գործարաններէն կը ծաւալի բոլոր միւս գործարաններուն, բաղիւրակները աւելի զօրաւոր կը նստեն, և թէ զգալական և թէ իմացական կարողութիւնը սթափելով իրենց կատարեալ զօրութեանը կը բարձրանան, արեւան շինուելուն կը նպաստէ, և շրջակայ գրութիւնը թէ որ վերադրողութեամբ ըլլայ, վերստին կը համաձայնի միւս գործարանաց բնական տրամադրութեանը։ անձ ասոնցքով Քէնքինայի զինիկ բոլորովին կը տարբերի միւս կաղաւորիչ զիւրեւն, բայց իւր պատրաստութեանը մասին այնպիսի գիտողութիւններ կան, որ ասոնց ասոնց անհրաւր է որ զինին վերադրեալ յատկութիւնները ունենայ։ Թէ որ Քէնքինայի զինիկ հետաքրքրալիս խառնուի, երկուքն ալ իրենց օրակութիւնը կը փոխեն ու մէկ զիրոյ մը կը դոյնանայ, որ փորձով գիտուած է բոլորովին զինիկ և Քէնքինայի աղղու մասունքներէն բաղկացեալ ըլլալը, որով ոչ թէ միայն զինիկն բաղկացեալ կը լիւրտուի, այլ և Քէնքինայի բաղկացեալ կը լիւրտուի, ասոնց մասնաւոր փոփոխութեան մը պատճառաբանութեանց վրայ խօսիլ որ բոլորովին ընտանական խնդիր մ'է, այսչափ կըսենք որ տեսակին աղղուութիւնը կընայ ճանչցուիլ յետագայ քանի մը նշաններէն։

Քէնքինայի զինիկ ձերմկած, կարած կամ քաղցած ըլլալու չէ։ պէտք է որ կարմիր գիւնիով պատրաստուած ըլլայ, ըստ որում իւր բժշկական գործութիւնը նախապատիւ սեպւած է միւսներէն։ միայն թէ գործածող անձը այնպիսի հիւանդութիւն չունենայ՝ որուն երկաթ ընդունիլ չկարծարի։ ամսորմէ լեղւութիւն մ'ունենալու է, որ իմեղին վերջը քաղց վրայ կ'ուռ և անախարժ գառնութեան զգացում մը պատճառելու չէ։ ասոնք արտաքին նշաններ են, որոնցմով քիչ շատ կրնայ նշմարուիլ աղղի կամ գէշ պատրաստուած ըլլալը։ Թէպէս այնպիսի կեղծ նմանութիւններ կրնայ ըլլալ իւր պատրաստութեան մէջ թէ զինիկն և թէ Քէնքինայի տեսակին կողմանէ, որ հմուտ չեղողներուն դժուար կ'ըլլայ որոշելը։

Ասոնք նկատելով մերազգի ճարտար դեղագործ Պէլիկեանի Վարդապ աղան որ այս զինիկն պատրաստութեանը մասին բաւական հարաւատարարած եւ մայրաքաղաքի երեւելի բժիշկներուն եւ հասարակութեան փառահռութիւնը գրաւած է, կը փութայ ճանուցանել, որ իր շինած Քէնքինայի զինիկ կը ծախուի Պաղլէ-Վափու իւր գեղարանը թիւ 14։

Գաղղիոյ (Ֆրէյ-Պոստ) կուշտած զինիկ

պատրաստուած ին զինը 15 դուրս է մէկ օրը
ւաղը : Ասկից 'ի դատ ուղղորդելը որ եւ իցէ
անսակ զինիէ նաեւ կրնան դանել , որոնց գի-
նը տեսակին համեմատ տարբեր է :

Ինչպէս որ դրամաները մը՝ նոյնպէս
ալ անոր շինած կեղծ դրամները շրջաբե-
րութեան հանող միօրինակ դատաւարա-
տութեան ենթակայ կրլան :

Համայն ալ ստախոս մ'ու անոր ար-
տութեանց արձագանք եղողը միայն
պարսաւելի են :

Թայիս մը քննաստիպ արդեցութիւնը
գիտնալով , բայց պատրաստակերով ծախողն
անպատիւ չազատիր օրէնքին ձեռքէն :

— Ճշմարտութիւնն էր են ասո՞րք :

— Արքանք ոչ որ կրնայ ուրանալ
բայց 'ի Երեւակի խմբագիր Պ . Չամբու-
ճեանէն :

Յիշեալ ութ օրեայ պարբերականը՝ որ
ակրօնական տեղեկութեանց նուիրեալ ըլ-
լալը անպարտքութիւնն ալ ունի , և ը-
ռով ալ թոյլն անսխալութիւնն իրեն հա-
մար վարդապետութիւն մ'ըլլալուն , և պա-
պին ու կարգիւններուն խրատները մեր
խելքին դատաստանէն աւելի արժէք մ'ու-
նին ըսելուն վրայ լրագրոյս 645 թուով
ըրած գիտողութիւններուն գէ՛մ առար-
կութիւն մ'է ըսեր :

— Ի՞նչ է ըրած առարկութիւնը :

Պապին և կարգիւններուն անսխա-
լութիւնը վարդապետութիւն մ'ըլլալուն
խօսքը՝ հոռուական ժողովրդապետ քա-
հանային մ'ըրածն է եղեր , և չէ թէ Ե-
րեւակի խմբագիրն :

Այս առարկութիւնը իբրեւ պատճառ
փոխանակ պատճառի մէջ բերուած վա-
խուստ մ'է , բայց դժբաղդաբար ուղին ա-
նել է : Երեւակի անցեալ 24 թուոյն մէջ
պատուելի Չամբուճեան տեղ մ'ըրած է
թէ « աղանդները բացառութեամբ ետեւ ա-
նոց հետեւութիւններն ալ կը շուրջնեն ,
որպէս զի այդպիսի խօսքերէն զգուշու-
թիւն պէտք ըլլայ ազէ՛կ մը հաստատում » :
Եւ որովհետեւ Հոռուայ Պապին անսխա-
լութիւնը վարդապետութիւն մ'ըլլալուն
և կարգիւններուն խրատներն մեր խելքին
դատաստանէն վեր ըլլալը խօսքը իրը չէ ,
ուրիշին է , և Հայաստանեայց Ս . Եկեղե-
ցին չնշուէր , ըսել է որ ինք ալ իբրեւ
նորահնար վարդապետութիւն կամ մոլո-
րութիւն մը կը ծանօթ դայն :

Եթէ ստոյգ է այս , ուրեմն ինք որ

ամենափոքուն և խիստ շատ անգամ ալ
հակասութեամբ լին ծանօթութիւններ կը
յաւելու Երեւակի մէջ բովանդակուած
նիւթոյ վրայ , կամ « աղանդ մը բացառ-
րած ատեն անոր հետեւութիւնն ալ կը
շուրջնեն , կրնէ , որպէս զի այդպիսի խօս-
քերէն զգուշութիւն պէտք ըլլալը հաս-
կըցուն » , ինչո՞ւ համար այդ հոռուական
ժողովրդապետ քահանային մեզի համար
նորահնար վարդապետութիւն և մոլո-
րութիւն եղած խօսքին վրայ ալ « զգու-
շութեան բացառութիւն » մը չէ տուած :

Արք , ինչպէս որ մեր նախադաս խօս-
քերէն ալ յայտնի է , Երեւակի խմբագիրն
հոռուական քահանային մը բերնէ Հայոց
աննշուէն ինք կը վարդապետութեան
մը վրայ « զգուշութեան բացառութիւն »
մը տուած չըլլալով , իրաւունք չասի մեզ
և ամեն ողջամիտ Հայոց , զինքն ու իր
Երեւակը նորահնար վարդապետութեանց
տարածման միջոց , օտարոտի կարծեաց
կամ մոլորութեանց արձագանք , մէկ խօս-
քով կ'աթիւնկու թեան մոռնալի ծանօթ-
րու , և իր արդոյ ընթերցողներն ալ ա-
պուշի տեղ դրած չըլլա՞ր երբ այդքանը
մտածելու անկարող համարի դանոնք :

Ուստի Պ . Չամբուճեանը մեղքնալ-
նուս համար իր խրատը իրեն կը դարձու-
նենք :

Ս . Էճի եղող մարդը չխայտառակ-
ւելու համար պէտք է գիտնայինք ըսածը
աղէկ կըսել և ըստ այնմ առարկելէ՝ ա-
պա թէ ոչ , Երեւակը կարգադրողներն իր
այս փախուստներն ու թաղուստներն տես-
նելով՝ զինքը ծանծաղամիտ մարդու մը
տեղ կը դնեն և վրան կը խնդան :

Դամանակ հանդէսը՝ որուն խմբագի-
րը վարժապետ և միանգամայն Ուսում
նական խորհրդոյ անդամ է , յիշեալ խոր-
հրդոյն ազգային վարժարանաց համար
յօրինած կանոնադրութեան վրայ մերնա-
խընթաց թուով հրատարակած համա-
ռօտ խորհրդածութեանց դէ՛մ խօսք մ'ը-
սած ըլլալու համար գիտողութիւնները ը-
րեր է

Մենք չենք մեղադրեր յիշեալ հան-
դէսին ըրած անհեթեթ առարկութիւն-
ները , որովհետեւ մենք հասկըցողներուն
համար զրոյս չենք մեր այն խորհրդա-
ծութիւնները , և Դամանակի պատուելի

խմբագիրը կը շուրջնէ թէ ինք դանոնք
հասկնալէ անչափ հեռու է , որչափ իր
ըրած գիտողութիւնները տրամախոհու-
թենէ : Ուստի աւելորդ աշխատութիւն
մը կը համարենք իրեն խօսք հասկըցնե-
լու ջանալը : Բայց որովհետեւ հրաւիրած
է որ ազգին մէջ հանուած ուրիշ ձեռնը
հաս ուսումնականներն ալ իրենց գիտո-
ղութիւններն հրատարակեն , կը խրատենք
զինքը որ մեզի ուղղածին նման հակասա-
կան և անյարիր պատասխաններ տալէ ըզ-
զոյշ կենայ . քանզի ամեն մարդ իր գու-
նուոր անոցովը չնկատեր ազգային դա-
տարակութիւնը , ոչ ալ իր խելքին
նժարովը կը կշռեն անոր կարեւորութեան
ստորիճանը

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՉԵՓԻՒՌ

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ե Ա Յ

Այս անուամբ մայրաքաղաքի մէջ
անցեալ տարի հրատարակուիլ սկսած
տոմարեայ հանգէսը՝ որ խմբագրին հի-
ւանդութեան պատճառաւ վեց ամիսէ 'ի
վեր առ հարկի դադրած էր , դարձեալ հը-
րատարակուիլ սկսած է :

Ս . Եղանակայ զինն է երկու արծաթ
Մէճիւրէ , և ստորագրութեան տեղն է
Ս . Պոլիս Պ . Յ . Պաշտօնեան գրաւա-
ծաւին խանութը :

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ա Շ Ի Ա Ր Հ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՔԱՂԱՔԱՐԱՆ

Գառադիրք 'ի պէտս նախակիթական
վարժարանաց

(Վասն Ա տարւոյ)

Ազգային Ուսումնական խորհրդոյն
դամներէն մեծարոյ Պ . Սիմէօն Միքայ-
էլեանի աշխատութեամբ իրոյս ընծայեալ
համառօտ ընտիր դասագիրք մ'է , որ կը
պարունակէ միայն երկրին բնական և քա-
ղաքական ընդհանուր և մասնաւոր բա-
ժանմանց սահմաններն ու անունները , և
վերջն ալ Հայաստանի աշխարհագրու-
թեան համառօտութիւնը , որ Ազգային
պատմութիւնն աւելի հիմնաւոր կերպով
սովորեցնելու կրնայ ծառայել : Ար դըր-

նուի մայրաքաղաքի հայ գրաւածաւաց
քով : Վին 7 դուրսէ :

ԱԼՖԱՊԷ

Գաղղիներէն լեզուն 'ի ճգրիտ արտա-
սանութիւնն ու ընթերցանութիւնը աւ-
բողջապէս սորվեցնող նորասկսեալ քերա-
կան մ'է Պ . Պառաւէի աշխատութեամբ
'ի լոյս ընծայուած : Ար գտնուի Բէրայի
բոլոր գրաւածաւաց քով և Գարեգեղ
գեղադրոյ Պ . Մատէլայի խանութը :
Վին մէկ օրինակին՝ 10 դուրսէ :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

Այս մասուրս Բըքէշլէի ջուր ծա-
խու ըլլալով , գնել ուղղորդելը պէտք է որ
Չէնպէրի թաղը Խչի խանի օտարաշէ
Մահաթի Ս . արգանին հետ խօսին :

Խաղիւղի բողբոջական ժողովարա-
նին կըրք եղած ընդարձակ երկրոր ծախու-
է , և մաս մաս ալ կը տրուի Ուղղու Ղա-
լաթիա Խօմէր փողոցը թիւ 17 Սիմա-
եան Պետրոս աղայէն կրնայ տեղեկութիւն
առնուլ :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

(Վ Ի Տ—Ա Ք Օ Ռ)

Նուաղապարգար՝ երաժշտական ներ-
դաշնակութեան համար նոյն բանն է՝ ինչ
որ է անկիւնաչափը և կարկինը երկու-
չափութեան համար : Եթիկա գործիք մ'է
որով ամեն մարդ կարող կըլլայ դաշնակը
(բխնօ) ճշգիւ յարգարելու (աշէնիլէմէր) :
Առանց վարդապետի օգնութեան կրնայ
գործածուիլ , և նուաղարանին ալ բնաւ
փաստ չպատճառեր : Վին 35 Ֆրանք :

Ար գտնուի Բէրայի մեծ փողոցը թիւ
485 Պ . Մէճիւրի փաճառատները :

ՉԱՐԵ ԻՒՂ

ԲՈՒՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՔՐՈՒՍԾ
ԱՌՈՐԴԱՆՈՒՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՐԱՆ

Ուրիշ ամեն ձկան իւղերուն մէջ այս
միայն չունի ձկան հոտ և համ : Ըն-
դիւրէ գեղադրոյն գտած միջոցով պատ-
րաստուած :

Ար գտնուի Բէրա Տէլա Սաւառայի
գեղարանը :

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

ԳՐԱՄՈՑ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. ՊՈԼԻՍ	Բ2	Գ2	Դ2	Ե2	Ուր	Շար
41 ԹՈՒԼԻՍ	Բ2	Գ2	Դ2	Ե2	Ուր	Շար
Օսմանեան իրաւ Մէճ . .	104-10	104-10	104-10	104-10	104-10	104-10
Բաւանդոյ արծաթ . .	72-13	72-13	72	72	70-6	70
Թահլիլ Միւսիլի . .	58-8	58-10	57-30	57-30	56-20	56-20
Էսհամը ճէպիւնէ հին . .	58-4	58-10	57-30	57-30	56-20	56-10
« « նոր . .	58-13	58-15	58	58	55-8	58-3
« « Վերջին . .						
Սէրիկ 10 տար . տկա . առ .						

ԱՐՄՏԻՔ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 41 ԹՈՒԼԻՍ

Յօրեն թայլան	—	Յօրեն խմբագիր կապուղ	—
» խմբագիր	20—21	» Վարդապետ	20—22
» Կապուղ	—	» Պարզապետ	24—22
» Բուսիլի Պալլէք	—	» Պալլէք	48—20
» Սաւան	—	» Եղիպապետ Վարդապետ	—
» Աղբի կապուղ	—	» Իսկապետ	—
» Իսկապետ	17—18	» Գարի	—820

Վաճառանոցի մէջ կայ ընդ աշէնը 100000 դրիւ ցորեն ու գարի

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

Գիտոր(Մաղը)սու	400 լիւրա	—24
ճերմակ	—	—16
Իւղին հատիկ (ճէպիլ) Կիւրի	400 լիւրա	—10
Իւրը Գըրմէկէս լուաց	—	—6
Հիւլուացած 400 լիւրա	—	—5
Տաճկաստանի 400 լիւրա	—	—9
Բամակի Պարոյիստանի և Վրաստանի հօխ	—	—25
Սար . Կիւրու . Սաւան	—	—25
Թիֆլիսի Կիւրի Գիւրի	400 լիւրա	—57
Սիֆիսի Պալլէք	—	—250
Բիւրէ Տիւրեւ լաւուած	—	—25
»	—	—
Մեղրամոմ գեղին Տրապիզոն	400 լիւրա	—27
Անասուր	—	—26

Սուսալ Բուսիլի	—
Կաւաւարի հոռու (Բէթլէն թոյս) Բու . Բիւ .	—
Պանարմա »	—
Չէթ (Չէթլիկ եղալ) Ա . Վիլլիլ	—8
Անու (Սապոն) Գանարմա	—7-30
Սիւրիլի »	—6
Բիւրնի Եղիպապետ Բէթլիս	—4
Տիւրմաթ »	—4

ՄԵՏԱՔՍ

(ԻՓԼԻՔ)

Յիւլիսի 40 —	Եւ 11—12	—
Խոզակ Պրոսա Լոր	—	—
Պարոյիստանի	—	42—44—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

Խաւիլ Բիւ և Գալի	400 Հիւլ . լիւրա	1036—1150
» Սաւան և Սէյլան	»	—1200
Շարքալ Գի . (Բէթլէ) 6-10 Լա . Կիւ . 400 լիւրա	»	»
» Գիւլի (Թօլ)	»	»
» Հիւլ . Գիւլի	»	290
» Գալի . Գիւլի	»	268
» Գալի . Գիւլի	»	280
» Գալի . Գիւլի	»	263
» Գալի . Գիւլի	»	750
Անու (Գալի)	»	—
Պալլէք (Գալի)	»	Հիւլ . 400 լիւրա
Իւրիլի (Գիւլի) Պալլէք	»	—
» Գալի	»	450
Որդան կարիլ (Գիւլի)	»	—
» Գալի	»	65
» Գալի	»	55
» Գալի	»	45
» Գալի	»	40
Անու (Գալի) (Նըշապար)	»	610
Պալլէք (Չէթլէ) թիւ 0 և 00 Կիւ .	»	483
Կալի (Գալի)	»	—530
Թիֆլիս (Թիֆլէ) Գիւլի անուի	»	—555
Չիւր տալիստակ թիւ 7—12	»	—420
Երկրի Սիւլ . Տիւրմաթ (Գալի)	»	66—68
» Բեւեղալ	»	70—72

Տալիստակ 4—11	—	—140
Բոլորակ	»	—170
Բուսիլի	»	—120—150
Բարձրիւս	»	—100
Մեծիւ (Գիւլի) Կալի	»	»
Կալի (Գիւլի) Կալի	»	235
» Կալի (Գիւլի) Կալի	»	440
» Կալի (Գիւլի) Կալի	»	70
» Կալի (Գիւլի) Կալի	»	10—14
» Կալի (Գիւլի) Կալի	»	40
» Կալի (Գիւլի) Կալի	»	45
» Կալի (Գիւլի) Կալի	»	45 10

Աս լրագիրը շաբաթն անգամ մը կըլլի շաբաթ օրերը :
Ով որ կուգէ կրնայ ստորագրել , և Պոլիս Զինիլի խանը
յրագրոյս գրասենեակը : Իսկ դուրսերը հոգաբարձուներն
են :

ԻԶՄԻՐ . Խալաւուր աղա Յ . Զարիեան .
ԵԳԻՊՏՈՍ . Պոլիս Եֆենիի Կարապետեան .
ԱՆԴՐՈՒՆՈՒՊՈԼԻՍ . Մանեսի Սաքիլիս աղա Գա-
լուստան .
ՏՐԱՊԶՈՆ . Պ . Խալաւուր Ելիստեան .
ԿԱՐԷ . Կարապետ պատուելի Զարիեան .
ԱՏԱՐԱ . Նազարեթ աղա Շանպալեան .
ՀԱԼԷՊ . Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան .
ՆԻԿՈՍԻՊՈԼԻՍ . Պ . Տ . Մուրաթեան .
ԹԵԲԵՐԵՍՆԱ . Յարութիւն աղա Պ . Ճամեան
ՎԱՆ . Իրիգոր Աղա Բաճուկեան .
ԵՐԶՆԱՍ . Բերեքապիտոյ Քանգարան :
ԱՏԱՐԱՅԱՐ . Մանեսի Յակոբ աղա Տ . Իրիգորեան .
Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրող ուղղութիւնը՝ այս տեղե-
րէն մեկուսն հետ կրնան քղաղիլ :

Օգնական Խմբագիր	Խմբագիր-Տնօրէն
Ա . Ս . ԳԵՐԵԳԵԱՆ	Կ . Ս . ԻԻԹԻԻԶԵԱՆ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ	
Կ . ՊՈԼԻՍ ԶԻՆԻԼԻ ԽԱՆ	